LJUDSKA KNJIŽNICA METLIKA

KNJIŽNICA semen

IZPOSODI • VZGOJI • DELI

KNJIŽNICA SEMEN

Knjižnica semen je eden od načinov ohranjanja biotske pestrosti kulturnih rastlin, ki temelji na brezplačni izmenjavi semen.

S svojim delovanjem krepi lokalno skupnost, omogoča izmenjavo dobrih praks, predvsem pa prek pridelave rastlin iz izposojenih semen spodbuja tako varovanje kot ohranjanje avtohtonih in tradicionalnih sort kulturnih rastlin. Knjižnice semen so se začele pojavljati že kmalu po letu 2000, in sicer najprej v ZDA. Veliko jih je prostor našlo prav v splošnih knjižnicah.

Glavno vodilo in načelo vseh knjižnic semen je promocija biotske raznovrstnosti, lokalne pridelave hrane, samooskrbe in, kar se največkrat poudarja, vrnitev semen v roke ljudi.

ZAKAJ SPLOŠNE KNJIŽNICE?

Splošne knjižnice ponujamo vedno več inovativnih dejavnosti in s tem pomembno vplivamo na lokalno skupnost, v kateri obstajamo – tudi glede vsebin, ki niso neposredno povezane z našim delovanjem, kot npr. prehranjevanje, revščina, zdravje, trajnostni razvoj in dobro počutje.

Z umeščenostjo knjižnic semen v splošno knjižnico želimo knjižničarji izpostaviti svojo izobraževalno funkcijo, vzpodbuditi posameznika k aktivnemu delovanju v svoji skupnosti in k ohranitvi svoje kulturne in naravne dediščine (in semena to so!), pa tudi k ustvarjanju vezi med člani skupnosti. To se sklada z našo tradicionalno vlogo in s proaktivnim pristopom, ki ga sodobne knjižnice poudarjamo. S svojim delovanjem želimo podpreti *Agendo 2030 za trajnostni razvoj*, ki je bila sprejeta na vrhu OZN septembra 2015. Izmed 17 zastavljenih ciljev bomo s Knjižnico semen zasledovali predvsem cilj številka 15, ki govori o ohranjanju biotske raznovrstnosti in o trajnostni rabi tal.

KNJIŽNICA SEMEN V LJUDSKI KNJIŽNICI METLIKA

V Ljudski knjižnici Metlika želimo biti v koraku s časom in se s svojo bogato knjižnično zbirko in aktualnimi storitvami odzivati na dražljaje iz lokalnega okolja. Ekološka problematika v najširšem pomenu se dotika čisto vsakega pripadnika naše lokalne skupnosti in pred njo si ne smemo zatiskati oči.

Knjižnica semen se s svojim poslanstvom dotika le majhnega delčka obširnega problema, ki pa je zelo pomemben. Poslanstvo naše Knjižnice semen je ozaveščanje o ohranjanju avtohtonih sort ter biotske raznovrstnosti in hkrati opozarjanje na pomen samooskrbe ter sonaravnega vrtnarjenja.

GLAVNE INFORMACIJE

Kje se nahaja Knjižnica semen?

V Ljudski knjižnici Metlika.

Kako deluje?

Knjižnica semen deluje kot vsaka druga knjižnica, le da si v njej ne izposojate knjig, temveč domača semena. Iz njih vzgojite rastline in pridelate nova semena. Del teh semen nato vrnete v knjižnico.

Komu je Knjižnica semen namenjena?

Knjižnica semen je namenjena vsem posameznikom, ki doma pridelujejo svoje vrtnine, se zavedajo pomena zdravih domačih semen, ohranjanja avtohtonih vrst rastlin ter so pripravljeni za skupno dobro darovati nekaj svojega časa in truda.

Ali moram biti član Ljudske knjižnice Metlika, če si želim izposojati semena?

Da. Če želite postati član Knjižnice semen, morate biti član Ljudske knjižnice Metlika. Vsi, ki se boste včlanili v Knjižnico semen in v njej aktivno sodelovali, boste oproščeni članarine v Ljudski knjižnici Metlika.

Kako si prvič izposodim semena?

Pogoj za sodelovanje v Knjižnici semen je veljavno članstvo v Ljudski knjižnici Metlika. Za izposojo semen se uporablja posebna aplikacija, ki omogoča pregled nad kroženjem semen. Aplikacija je enostavna in je namenjena samostojni uporabi. Prilagojena je uporabniku in vas z navodili vodi ves čas procesa izposoje in vračanja semen. Lahko pa se obrnete tudi na osebje v knjižnici, ki vam bo z veseljem pomagalo.

Na dan si lahko izposodite največ 3 vrste semen (1 vrečko vsakega).

Naenkrat imate lahko izposojenih največ 10 vrečk.

Imam semena, ki bi jih rad daroval Knjižnici semen. Kako lahko to storim?

Zelo bomo veseli vsakega daru. Pomembno je, da ste semena vzgojili sami in da poznate osnovne podatke o rastlini, saj jih boste morali vnesti v poseben obrazec. Ob prihodu v knjižnico vas bodo čakale naše vrečke za shranjevanje semen ter navodila za postopek vnosa semen v bazo.

Kdaj vrnem semena, ki sem si jih izposodil?

Izposojena semena posadite na svojem vrtu. Rastline vzgajate na naraven način ter semena vzamete iz najboljših plodov. Semena posušite in del teh vrnete v Knjižnico semen, kjer vas čakajo pripravljene vrečke. Vrečke opremite s potrebnimi podatki in jih vrnete v sistem.

Za kalitev semen lahko uporabite že uporabljeno embalažo. Zelo priročna je embalaža za jajca.

Kaj, če seme ne kali oziroma rastlina ne obrodi?

Tudi to se lahko zgodi. V tem primeru pridete v knjižnico in v sistemu označite, da gojenje rastline ni bilo uspešno, ter navedete razlog.

Ali bo izposoja semen potekala vse leto?

Knjižnica semen bo aktivna celo leto.

Kako vem, da so semena, ki si jih izposojam, res domača?

Knjižnica semen deluje na zaupanju in odgovornosti posameznika. Vsak član Knjižnice semen odgovarja za semena, ki jih vrne v Knjižnico. Ljudska knjižnica Metlika ne prevzema odgovornosti, ki je povezana z vzgojo semen, rastlin, plodov in njihovega uživanja.

Naše babice in dedki so vedno sami pridelovali semena. Vprašajte jih, če jih še vedno. Stare sorte so neprecenljive.

Bojim se, da nimam dovolj znanja za pridelavo semen.

Ljudska knjižnica Metlika ima v svoji zbirki veliko gradiva, v katerem lahko poiščete osnovne informacije za vzgojo rastlin in pridobivanje semen. Nekaj predlogov o dodatnem branju najdete tudi v posebni mapi pri omari s semeni, kjer so zbrane različne uporabne informacije. Organizatorji Knjižnice semen bomo za sodelujoče izvedli tudi izobraževalne delavnice in predavanja na to temo.

KATERA NAJ BODO GLAVNA VODILA UPORABNIKOV KNJIŽNICE SEMEN?

- Uporabniki Knjižnice semen moramo pri vzgoji in izmenjavi semen sodelovati odgovorno in z mislijo na kakovost semen, ki jih bomo vrnili v Knjižnico za prihodnje uporabnike.
- Pri odbiranju rastlin za nadaljnje razmnoževanje izberimo vedno najlepšo in najboljšo rastlino, ki nam zraste na polju, njivi ali vrtu.
- Upoštevajmo značilnosti, ki jih ima rastlina glede opraševanja oz. medsebojnega križanja, in jo sejmo na primerni oddaljenosti (pazimo na dobre in slabe sosede).
- Rastline skušajmo vzgajati na čim bolj naraven način (brez umetnih gnojil in drugih fitofarmacevtskih sredstev).
- Pri pobiranju semena shranimo le zdravo in močno seme, nekakovostno izločimo, odstranimo še primesi in morebitne škodljivce.
- Posušena semena hranimo pod uravnoteženimi in kontroliranimi pogoji: v suhem, temnem in hladnem prostoru.
- Upoštevajmo dejstvo, da nekatere rastline tvorijo seme šele v drugem letu rasti (npr. korenje).
- Če nam ne uspe pridelati semena iz sejane rastline, se vrnimo v Knjižnico semen in v aplikacijo vnesimo razlog. V Knjižnico ne vnašajmo kupljenih semen!

NA KAJ MORAMO BITI ŠE POZORNI?

Tla

Pred setvijo je dobro vedeti, v kakšni zemlji bomo vzgajali svoje rastline, oziroma kakšna je sestava naših tal (ali so peščena, ilovnata, humozna, glinasta; so kisla ali alkalna). Posledično bomo vedeli, koliko hranil je treba rastlinam še dodajati.

Kolobarjenje

Kolobarjenje ali vrstenje vrtnin je še en zelo pomemben proces, s katerim bomo imeli bolj zdrava tla in posledično tudi rastline. Gre za to, da na isti gredici ne gojimo vedno istih rastlin, ampak jih menjavamo. Nekatere rastline namreč tla bolj siromašijo, druge lahko pripomorejo k boljši rodovitnosti. Nekatere črpajo hranila iz globljih plasti tal, druge iz zgornjih plasti, spet ene porabijo več enega hranila, druge več drugega.

Ob upoštevanju tega lahko sejemo na isti površini rastline, ki se med rastjo dopolnjujejo in med seboj niso konkurenčne. Kolobarjenje bo uspešno, če poznamo sorodstvene vezi med vrtninami ter upoštevamo dobre in slabe sosede (glej str. 12).

Gnojenje

Namesto mineralnih gnojil priporočamo raje naravna, organska gnojila: gnoj domačih živali, gnojevka, kompost, zeleno gnojenje z rastlinami, pepel, žaganje itd. Tudi pri organskih gnojilih moramo biti pozorni na količine in ne smemo pretiravati. Vedeti moramo tudi, da vse rastline ne potrebujejo gnojenja v enakih količinah.

Večje količine dušika in kalija potrebujejo kapusnice (cvetača, brokoli, zelje, ohrovt), plodovke (paradižnik, paprika, buče, kumare) potrebujejo predvsem tla z veliko humusa.

Rastline, ki potrebujejo bistveno manj hranil, so razne solate, blitva, korenje, por, zelena in radič.

V četrti skupini so metuljnice – rastline, ki ne potrebujejo dodajanja dušikovih hranil, saj si s pomočjo bakterij, ki živijo na njihovih koreninah, priskrbijo dušik iz zraka in ga vežejo v tleh (npr. fižol, grah in bob). Teh rastlin ne gojimo dve leti zaporedoma na isti površini, saj dušik, vezan v tleh, zavira njihovo rast. Jim bodo pa za ta dušik hvaležne druge rastline.

DOBRI SOSEDI – KAJ SADIMO SKUPAJ?

česen

fižol

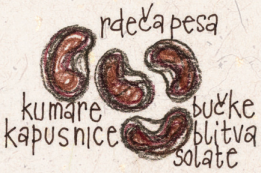

koruza

redkvica

bučke

kumare

solata

SLOVARČEK

Agenda 2030: program ukrepov, ki je bil sprejet v okviru Organizacije združenih narodov z namenom zagotavljanja trajnostnega razvoja na ekonomskem, družbenem in okoljskem področju

avtohtona vrsta: domorodna vrsta

biótska raznovrstnost, biodiverziteta: ekosistemska, vrstna in genetska raznolikost organizmov na nekem območju

kisla/alkalna tla: pH vrednost v naši obdelovalni zemlji; od te je odvisna nadaljnja uporaba gnojil in hranil

mineralna gnojila: vsebujejo mineralne komponente in so pridobljena v industrijskem postopku; pridelana v tovarnah, na nenaraven način

samooskrba: zadostna pridelava in predelava dobrin za lastne potrebe

sonaravno kmetovanje: kmetovanje, ki temelji na pridelovalnih postopkih in uporabi materialov, ki ne škodujejo okolju, varujejo naravne vire ter trajno ohranjajo zemljo in njeno rodovitnost

trájnostno: táko, da čim manj obremenjuje okolje, razpoložljive naravne vire, da bi se ti ohranili čim dlje, za prihodnje generacije

VIRI:

https://mojpogled.com/dobri-slabi-sosedje-na-vrtu/ (Dostop: 3. 2. 2020)

Pušenjak, Miša, 2007: *Zelenjavni vrt*. Ljubljana: Kmečki glas.

Pušenjak, Miša, 2010: *Moj ekovrt*. Ljubljana: Kmečki glas.

URNIK

ponedeljek, sreda, petek: 7.00–19.00
torek, četrtek: 7.00–15.00
sobota: 7.30–12.30

JULIJ IN AVGUST
ponedeljek, sreda: 10.00–19.00
torek, četrtek, petek: 7.00–15.00

KONTAKTI

tel.: 07 369 15 22
gsm.: 040 807 550
knjiznica-metlika@guest.arnes.si

LJUDSKA KNJIŽNICA METLIKA

Knjižnica semen

Nosilka projekta je Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica.
Besedila: Saša Vidmar, Rosana Vrh Makarovič, Franka Koren
Za izdajo Ljudske knjižnice Metlika: Marta Strahinić
Fotografije: www.freepik.com, Wikimedia Commons, Goriška knjižnica Franceta Bevka Nova Gorica, Ljudska knjižnica Metlika
Ilustracije: Kristina Hoffmann
Oblikovanje: GAF LAB, Rok Bezeljak
Tisk: Tiskarna Kapušin, Krasinec
Naklada: 200 izvodov
Metlika, maj 2022